

3 + 40 pages = 43 pages total
Volksvoorlichting als ontwerp door van der Plas.

Batavia, 13 December 1946.

Waarde Van Asbeck,

Uit een mededeeling van Van Nieuwenhuijze blijkt mij dat mijn rapporten je toch weer niet bereikt hebben. Hierbij in de eerste plaats een rapport over Noord Celebes, waarbij gevoegd zijn afschriften van brieven aan den Resident van Manado, in het bijzonder over Islamietische zaken.

In de tweede plaats een correctie mijnerzijds op een Nefis rapport (Nefis periodiek No. 14 dd. 21/9-46-XA6/39193/G), aan te vragen bij Minog.

In de derde plaats een aantal stukken over de politieke volksvoorlichting, beginnend met een nota van mij van 31 Juli j.l. waarna eigenlijk nog niets positiefs gebeurd is, totdat ikzelf maar een zevental pamfletten (hierbij) heb opgesteld, die nu na goedkeuring door den Algemeenen Regeeringscommissaris en den R.V.D. bijgedrukt zijn. Een eveneens goedgekeurde handleiding voor voorlichters en eindelijk een ontwerpbrief voor den Algemeenen Regeeringscommissaris, welke echter in dezen vorm zeker wel niet uit zal gaan, gaan hierbij.

Diepe bezorgdheid vervult mij over de corruptie en incompetentie ook aan Nederlandsche zijde. Hierin ligt veel grooter gevaar voor ons Rijk en onzen staat dan in de Republiek en de Indonesische wereld zelf.

Bedenklijk is eveneens de onmacht der overbelaste en slecht gediende Regeering in te grijpen tegen corruptie en haar eigen menschen voldoende in de hand te houden.

Een ergerlijk voorbeeld is de zg. Radio Garoeda (geleid door Nederlandsch Indische Hoofdofficieren), van wier bestaan de Legercommandant en de Troepencommandant te Bandoeng volkomen op de hoogte zijn, en die een toon heeft die de slechtste republikeinsche radio, zelfs Soetomo, overtreft in grofheid, onwaarheid en haatzaaiing. Deze heeft den laatsten tijd opgeroepen tot geweld tegen de Indonesiërs en de Republiek. Men moet zich niets van de Bataviasche wauwelaars en verkwaanselaars van het Rijk aantrekken. Ondanks alle beloften van den Legercommandant dat hij daaraan direct een eind zou maken, gebeurde er eerst niets, daarna verdween de zender even uit de lucht om terstond weer te verschijnen onder een nieuwen naam: Radio Rakjat Djelata. De militaire zender Radio Perdanaijan te Soerabaja zegt hetzelfde! Daartegen wordt niet ingegrepen. Kan misschien ook

niet ingegrepen worden vòòr de overeenkomst is geteekend. Hoe kan er eenig vertrouwen zijn in een loyale uitvoering onzerzijds van welke overeenkomst ook, wanneer zulke dingen mogelijk blijven. Let wel op illegale radiuitzendingen staat 5 jaar gevangenisstraf!

De Regeering en de republiek spreken af en kondigen publiekelijk aan dat in onze gebieden en de republikeinsche randgebieden beide geldsoorten vrijelijk zullen circuleren, iedere dwang uitgesloten, de pazarhandel volkomen vrij is en dat beide regeeringen tegen alle vormen van intimidatie zullen waken. Aangezien de R.V.D. het niet tot haar taak rekent voor voldoende exemplaren te zorgen - dat moet het B.B. maar doen of althans aanvragen - profiteert B.B. ervan dit niet door te studeren en worden in Nederlandsch gebied nog steeds en dagelijks met geweld en zonder eenige vergoeding de Indonesische handelaar en particulier van hun geld beroofd door de politie, die ik dit zelf heb zien doen en, naar mij van vele zijden wordt verzekerd, eveneens door militairen. Zie overigens mijn aantekeningen in stuk II.

Juist indien de onmacht van republikeinsche zijde de zaken in de hand te houden kan dwingen tot een gewapend conflict, - en deze mogelijkheid blijft helaas nog steeds bestaan - is het teneer noodig dat van onzen kant althans volledige beheersching door de overheid gegarandeerd is.

Is het niet triest, dat 3 dagen na de parafering der overeenkomst de officiële toelichting daarop van de republiek uit was en over de gehele archipel verspreid werd, doch dat de bestuursambtenaren in de Buitengewesten, die niets weten van wat er hier werkelijk gebeurt, nog steeds geen toelichting van Nederlandsche zijde hebben gekregen, behalve dan de algemeenheden die in de redevoeringen van de Commissarissen-Generaal en de prachtige rede van Van Mook voorkomen? Welk een toestand voor onze bestuursambtenaren en voorlichters "buiten", die tegenover het vele dat de tegenpartij - helaas vaak nog rechtstreeks vijandig - speciaal naar de Buitengewesten aan interpretaties rondstuurt, geen officiële interpretatie van onzen kant kunnen stellen. Hieraan zal, laten wij hopen, nu eindelijk met de memorie van de Commissie Generaal een einde komen. Wat overigens Ansta overnemen beperkte zich tot vaagheden.

Maar intusschen is veel kwaad gedaan, want het is duidelijk dat de republikeinsche propaganda, terstond na het accord, zich toegelegd heeft op een nu volledig losnaken der Malinogebieden van Nederland en op een bestrijding van de federatieve gedachte. De beroepen op de bevolking van de Buitengewest zich niet te laten bedriegen en een federatieve structuur af te wijzen zijn niet uit den aether.

Ik zal het hierbij laten. Je hebt zelf meegemaakt hoe volstrekt onvoldoende Van Mook op zijn organisaties en een deel van zijn menschen rekenen kan. Natuurlijk speelt de algemeene vermoeidheid ook een groote rol.

Toch is er nog iets goeds te bereiken, ~~enstaam~~ de zaken, ondanks de duidelijke qualificatie van de overeenkomst als een "noodzakelijke adempauze" door Pangeran en allerhande conflicten, niet ^{zoo} ongunstig, omdat nog zooveel Indonesiërs iederdaad behoefte hebben om weer "goed met ons te zijn". Hebben wij de Nederlanders om daarvan gebruik te maken?

Dit arme land heeft de voorbede van allen, die het liefhebben wel heel hard noodig.

Met hartelijke groeten,

t.t.

Vanderplas

Ik neem aan dat de telegrammen je volboeren de de tehoortkomingen en gevaren aan Indoneeschen kant geteekend hebben. Ernstig is de Hatta's uitlating dat de kammingen, verweerd oppevoeding van de Unie te zijn niet meer dan "maandor" van den president was in die functie. Ernstig is ook het doozetten van de reu en subversieve actie in de Malinogebieden.

Reisrapport 7 - 22 October 1946.

I. <u>ROUTE</u>	October	7	Soerabaja
	"	8	Makassar
	"	10	Tomohon
	"	11	Menado - Tomohon
	"	14	Tondano - Belangbaai
	"	15	Gorontalo
	"	18	Kwandang - Baroko
	"	19	Bintaoena - Kotamobago
	"	20	Amoerang - Menado - Tomohon
	"	21	Makassar
	"	22	Batavia

II. Regionale indrukken.

a. Makassar. De Madjlis Islam ontwikkelt een groote activiteit die dank zij de rustige kracht van Akib en de stuwkracht van Loethfi zich in gunstige banen beweegt. Een rondreis van deze heeren ook door de zelfbesturen zou, volgens mededeelingen uit Makassar, een gunstigen indruk hebben gemaakt.

Te Paré-paré bewogen zij zich, "gewapend alleen met Allahs woord" in "Nica" kleeding overal onder het volk en spraken een menigte van duizenden voor de moskee toe. Tegenover de duidelijk sprekende angst van bepaalde bestuursambtenaren, die zich allen onder gewapend geleide bewogen, ook te Pangkadjene, (aldus de heeren) had dit kalmeerend gewerkt.

Van verscheidene zijden (b.v. Akib, Loethfi, vermoedelijk de bron, Andi Mattonrokkan) vernam ik dat men zeer verheugd was over de toen verwachte plaatsing van den controleur Dr. de Kleyn, die krachtig, menschelijk en soepel werd genoemd, te Paré-paré als wd. A.R. "Dan kont alles daar terecht" zeide men. Inderdaad is dit de bedoeling geweest. De plaatsing in dat moeilijkst en gevaarlijkst ressort, na het door niemand in bescherming genomen "beleid" Peddemors van den A.R. Brek veldt uti Singkawang zou na hetgeen aldaar

geschied is wel eens een riskant experiment kunnen blijken.

Het vraagstuk van het hooger beroep inzake de godsdienstige rechtspraak is opgelost, doordat de Madjlis Islam een informeele rechtbank heeft opgericht met Akib als voorzitter en gezaghebbende wetgeleerden als leden, die algemeen erkenning vindt.

Algemeen is hier de roep dat van overheidszijde de politieke volksopvoeding wordt ter hand genomen (wordt afzonderlijk behandeld).

De indruk is, dat het P.N.I.verbod gunstig gewerkt heeft.

Er was onder eenvoudige lieden duidelijk spanning in Makasser op 8/10 October. Bij mijn terugkomst scheen deze wat geluwd: ik kreeg den indruk dat die spanning sterk met locale incidenten in verband staat en op en neer gaat.

Over vuurpanieken van militairen en politie vooral in Augustus (11) werd nog gesproken; men vreesde voortdurend herhalingen. Hoewel er nog veel klachten over het optreden speciaal van Ambonneezen waren, werd erkend dat van militaire zijde het kwaad bestreden werd. Anderzijds werd geklaagd over tekort aan efficiency van de politie, waardoor de beruchte Hasan bin Thahir, Ambonneesch peranakan verzersleider te Paréparé 2 x 24 uur te Makasser heeft kunnen vertoeven. Ik geef dit als voorbeeld hoe men bijna Nederlandsch kankert!

Ik zou onvolledig zijn doorgaan melding te maken van het groote vertrouwen dat men in den Resident heeft.

Mijn voordracht in de Indonesische taal op 21 October over de Uncio en het U.N. charter had een stampvolle zaal, een zeer aandachtig en behoorlijk publiek dat goede vragen stelde. Ook bij die gelegenheid bleek weer de dorst naar voorlichting. Mij werd gevraagd deze voordracht ook in de buitenafdeelingen te houden. Het onderwerp en de vragen bieden ruimschoots gelegenheid positief allerlei misverstanden door republikeinsche propaganda gewekt, recht te zetten. Terzake zal ik den Resident om diens oordeel vragen.

b. de Minahasa. Er is duidelijk een verlamme-
n-
tieke onzekerheid en ontwrichting. De Christelijke, bevoor-
rechte Minahasa heeft zich, ondanks tegenstroomingen vooral
buiten haar gebied, altijd gezien als nauw met de Nederlan-
ders verbonden ("Twaalfde provindie") en op Nederlandschen
steun gerekend. Zij heeft dit in September 1945 getoond en
wederom, toen zij zelf den Februari opstand heeft neergesla-
gen. Tot verbijstering van de groote meerderheid moest zij
meer en meer vernemen, ook en dan verwrongen en vervalscht
via de Radio Repoeblik, de eenige Maleische uitzending die ge-
goed doorkomt, en het republikeinsche blad Menara, dat de re-
publiek wel erkend zal worden, en stap voor stap en punt voor
punt, veld wint voor geheel Indonesië om redenen, welke
voor die in het verre Noord Celebes geïsoleerde, politiek
ongeschoolden die juist den resident Oberman, namens de
Regering een reactionnair bewind hadden zien voeren, onbe-
grijpelijk zijn.

De "Twapro" heeft nog geen bewijs van waardeering van
Regeringszijde vernomen, integendeel, het veel gelezen en
officieel geachte Pandji Ra'jat heeft de voorstanders van
deze gedachte beschuldigd deloyaal jegens H.M. de Koningin
te zijn en het werk der Regering te belemmeren. Zij heeft
het tragisch karakter plus royaliste que le roi te zijn.
Aan de andere zijde de doelbewuste republikeinen, niet tal-
rijk maar goed georganiseerd in de Barisan Nasional¹⁾. En de
groote massa vreest verkeerd gekozen te hebben, is den grond
onder de voeten kwijt. Vandaar, dat volgens het B.B. de
Gerakan Pembangoenan Negara Sarekat Indonesia op dit oogen-
blik werreweg de sterkste groep vormt en zich aan het Mali-
noprogram vastklampt. Waarbij vrees en intimidatie reeds zoo
groot zijn, dat men ontkent Malino te volgen. De Partai
Ra'jat Indonesia (vroeger Manadoneesche Volkspartij) van den

+> Noot: Blijkens een radiorede over Radio Repoeblik
Indonesië Djakarta op 25 October 1946 onder het hoofd:
"Barisan Tanah Sabrang" is dit de officieele vorm waarin
de republikeinsche en anti-Nederlandsche beweging in de
Buitengewesten gegoten moet worden.

onbetrouwbaren ex-communist en nog avonturier Dengah is onbelangrijk.

Deze politieke malaise en het besef niemand achter zich te hebben verklaren ook de impotentie van den tijdelijken Minahasaraad, wiens samenstelling door den heer Oberman allereerst aan scherpe critiek bloot staat. Dat men nog niets gedaan had "omdat de Maleische vertaling van het instellingsbesluit (na 4½ maand!) nog niet door den R.V.D. Tomohon gedrukt was", dat Dengah de leiding der vergaderingen aan den ouden Dr. Singal overlaat en, mede hierdoor, twee vergaderingen van 9 uur v.m. tot 5 uur n.m. over de motie van de G.P.N.S.I. inzake kiesrecht en verkiezingen vóór 1 November, tot geen resultaat leidden, teekent die onmacht en de ploittieke malaise.

Snelle herziening van het kiesrecht en spoedige verkiezingen zijn dringend noodig. Men dient onverwijld met het aanleggen van kiezerslijsten, gebaseerd op kunnen lezen en schrijven, te beginnen, zelfs al moet het B.B. dit vooruitlopend op het raadsadvies doen. Alles zal wel weer op het zwaarbelast maar pittig B.B. terecht komen.

Bij mijn voordracht te Tomohon over de U.N.O. bleek wederom bepaald een dorst naar voorlichting en verlossing uit het isolement en tevens, uit de goede vragen, hoe toch zeer velen over wereldproblemen en politieke problemen hebben nagedacht en - ondanks de politieke malaise - in staat zijn moeilijke stof snel te verwerken.

Ook bleek een sterk anti-communistische strooming.

Moelijkheden met den Madjlis Islam zijn in een nota voor dien raad en een advies aan den Resident uitgewerkt. Volledigheidshalve wordt afschrift bijgevoegd.

c. Corontalo. Verwezen wordt naar mijn advies aan den Resident en bijbehorende nota voor den A.R.

Een beslissing is noodig op de volgende punten.

1. Moehammadijah, Nahidatoessjafi'ijah en Persis dienen, ondanks hun aangesloten zijn bij de Gapri niet als politieke vereenigingen beschouwd te worden. Dit beteekent dat zij voor niet politieke t.w. godsdienstige, sociale, economische en

onderwijs bijeenkomsten met kennisgeving kunnen volstaan. Men staat dan sterker dan door hen als politieke vereenigingen te beschouwen, waarmede men alle bijeenkomsten in de politiek drijft. De eisch dat niet meer dan één zoodanige bijeenkomst tegelijk mag plaats hebben komt mij onhoudbaar voor.

2) Intrekking van de verordening van Oberman van 1 Juni 1946 die voor alle onderwijs met inbegrip van godsdienstonderwijs, zelfs voor het bestaande, een vergunning van den resident voorschrijft, die door de slechte verbindingen tijden op zich laat wachten.

3) Steunen, vrijlaten en belangstelling toonen voor de Kepandoean Moeslimin Indonesia.

4) Onmiddellijk organiseeren van een heropvoeding in politiek democratischen zin van de verdoolde jeugd. Een informeel comité, bestaande uit personen als Watabone, Jasin, Tom Oli en Ibrahim Moehammad zou door de laatste twee met gezamenlijk insamenwerking met de padvinderij ^{doen} hand moeten nemen

5) Tegemoetkoming met welke middelen dan ook aan den nu nog bestaanden drang naar onderwijs in Nederlandsch.

Bij mijn lezing over de U.N.O. waren er ± 2000 toehoorders, grootendeels staande op het podium achter in de zaal en in de deur en gedeeltelijk in de zon, dae met gespannen aandacht drie kwartier voordracht en twee uur en een kwartier vragen en antwoorden volgden. Evenals reeds tevoren in vele gesprekken met personen van allerlei leeftijd en stand ben ik zeer onder den indruk gekomen van de rijpheid en het realiteitsbesef van de bevolking van Gorontalo. De vragen waren, op één uitzondering na, geheel zakelijk en constructief in opzet. De uitzondering betrof een man die zich plotseling tot de pemoe da's achter in de zaal keerde en hun vroeg, of zij aanvaardden dat Java en Sumatra nu onafhankelijk zouden worden als republiek en de Grootte Oost en Borneo overheerscht zouden worden. Niet alleen aanvaardde deze man de hem onmiddellijk toegediende afstraffing, maar bovendien trok het publiek voor mij partij. Ondanks de aanwezigheid van deze pemoe da's waagden vijf

sprekers het hun bezorgdheid over de Japansche beïnvloeding en verwording der pemoeda's uit te spreken en een beroep te doen op de Regeering en het B.B. gezamenlijk de heropvoeding ter hand te nemen. Een der sprekers, die misschien niet geheel normaal was, stelde onder hilariteit voor deze + 10.000 pemoeda's maar op een schip te zetten om ergens te koloniseeren, waaraan hij toevoegde, of men soms dacht dat het plezierig was nooit te weten of je huis niet 's nachts door onverantwoordelijke blagen in brand gestoken zou worden. Het beroep kwam in de eerste plaats van Islamietische zijde, doch ook van nationalistische. In een besloten bijeenkomst met leiders was reeds eerder uiting gegeven aan deze bezorgdheid.

Even verrassend was het dat een aantal sprekers hun bezorgdheid uitspraken over de communistische actie in de wereld, waarbij openlijk medewerking aan de Regeering werd aangeboden voor de bestrijding van de communistische ideologie en methoden. Ik wees den A.R. erop dat deze krachtige uitlatingen wellicht wijzen op sterkere ondergrondse communistische actie dan bij het B.B. wel bekend is.

Op een v raag wa t e r nu gedaan moest worden om een dreigenden hongersnood af te weren werd van verscheidene kanten geroepen "werkt!" Alleen te Gorontalo werd bezorgdheid over den gouvernementsgulden rondweg uitgesproken en de beantwoording gemakkelijker gemaakt, omdat twee sprekers er op wezen dat verspreiders van geruchten die zich zelf wenschten te verrijken, één der hoofdoorzaken van het gedaalde vertrouwen zijn. De in Amerika voor Nederlandsch Indië gesloten leening vormde wel een pakkende illustratie van vertrouwen in ons kunnen.

Treffend was ook dat de nationalistische leiders aan het stellen van vragen op even vriendschappelijke als zakelijke wijze deelnamen. Slechts één jongere man van mindere ontwikkeling stelde zijn vragen op onaangename toon en toonde niet goed geluisterd te hebben. Een koele rechtzetting ontlokte het publiek een applaus.

Al met al een publiek van een politieke en sociale rijpheid als men alleen ~~in~~ ⁱⁿ centra ~~in~~ ⁱⁿ Java en in de Minangkabau zou kunnen vinden en daarbij scherper economisch ontwikkeld en

en zakelijker geïnteresseerd dan men ergens anders zou aantreffen. Zoo ergens een organisatie van het bestuur op westersch democratischen grondslag mogelijk is dan is het, ondanks een nog wel feodaal Indonesisch bestuur, wel hier.

Omgekeerd kan men zich voorstellen dat Bolaang Mogondow en de grensgebieden der afdeeling Donggala groot bezwaar hebben om met dit krachtige, intelligente volk van Gorontalo in één groepsgemeenschap vereenigd te worden.

De geschillen tusschen Indonesisch B.B. en Islamleiders zijn niet zóó acuut als in de Minahasa. Terzake zijn A.R. en Resident de noodige adviezen verstrekt en is gepoogd partijen bijeen te brengen.

Vermelding verdient nog dat de drang naar de scholen zóó groot is dat ondanks groote uitbreiding van het onderwijs lang niet allen toegelaten kunnen worden en alle soorten van scholen zeer sterk overbezet zijn.

III. Algemeene Indrukken.

Er zijn een aantal indrukken die algemeen zijn.

a. de vorderingen, die de Indonesische, sterker de republikeinsche gedachte gemaakt heeft in kringen, die daar vroeger weinig van weten wilden. In Makasar is dit duidelijk waarneembaar, in de Minahasa heeft men zich met uitzondering van de tragische Twaprogroep in het onvermijdelijke en ook door de Regeering gewilde geschikt en probeert men er het beste van te maken. Dit leidt tot uitgebreide geestelijke malaise en verwarring. Alleen de doelbewuste republikeinen hebben volledig houvast. In Gorontalo hebben de meest uiteenloopende richtingen zich in de Gapri gefedereerd, en achter de republiek gesteld. Onder de factoren die tot deze ontwikkeling hebben bijgedragen zijn vooral van beteekenis:

1° het gebruik door de republikeinen gemaakt van de Regeeringspolitiek. "Ziet ge? ge komt toch onder de republiek. Pas op!"

2° de interpretatie van republikeinsche zijde van de Malino voorstellen. Ook de door de republikeinen gewekte gedachte: Wat! Java en Sumatra een onafhankelijke republiek en wij een

kolonie?

3° intimidatie en vrees.

4° teleurstelling over de Nederlandsche prestaties en vooral ergernis over de Nigieo. Het feit, dat allerlei, dat ook vroeger tot "normale" zorg voor eigen handelszaak of bedrijf behoorde - waarbij de overheid juist poogde dit binnen de perken der wet te houden - nu in overheidsverband geschiedt, heeft, ook door generaliseering, het geloof in de integriteit van het Nederlandsch gezag geschokt, evenals het geloof in zijn kunnen een schok gekregen heeft.

5° diepe teleurstelling over de houding van vele Nederlanders die niets geleerd en helaas ook niets vergeten hebben.

6° trage en onvoldoende verwezenlijking van medebestuur en autonomie in nieuwe vormen (zelfs de oude vormen zijn nog niet hersteld) en herstel van een bestuur, dat over het algemeen in wezen het oude is. In Gorontalo zegt men: Een vertegenwoordiging te Malino door een bestuursambtenaar, aangewezen door vier districtshoofden zonder overleg met wien ook, is geen vertegenwoordiging. In de Minahasa geen goed woord over den tijdelijken Minahasaraad die trouwens faalt en impotent is, vooral, omdat hij weet bijna niemand achter zich te hebben. Geen goed woord ook voor het bestuur van Oberman die zich door smalende uitlatingen over den Minahasser gehaat ^{hebben} heeft gemaakt en nu, van alles de schuld krijgt.

Men krijgt trouwens in het algemeen niet den indruk dat de groote stap op geheel nieuwe wijze te werken, niet zuiver ambtelijk, maar in een gezamenlijk aanvatten van sociaal-politiek arbeid met intellectuelen en (zelfs!) volksleiders overal in Celebes gedaan of voldoende voorbereid is. Wat men zal durven doen met volksopvoeding in Gorontalo is een toetssteen. Men weet ook van Bestuurszijde niet wat te verwachten is na een overeenstemming op Java en is dus daarop niet voorbereid.

7° de intensieve republikeinsche propaganda. De R.R.I. Jogjakarta is de éénige Maleische zender die, in Noord Celebes, knalhard, doorkomt.

8° volstrekt onvoldoende voorlichting en volksopvoeding van

Nederlandsche zijde door onvoldoende materiele en personeele middelen en slechte verbindingen. Gorontalo heeft b.v. wel zeer slechte verbindingen met Manado.

b. de algemeene klacht over de Nigleo, waarbij nog komt de specifieke klacht dat, ondanks druk van bestuurszijde, de Nigleo geïnteresseerd zou zijn speciaal in distributie (vooral van kleeven) door de oude agenten hunner firma's in de steden en allerlei voorwendsels zou vinden om de distributie op het platteland door het B.B. tegen te houden. In de steden zou zelfs de zwarte markt wel eenige voorraden kunnen bemachtigen. Daarentegen heeft b.v. Bolaang Mogondow nog niets ontvangen. In de N.W. kustdorpen heeft men daar soms niet eens meer jute broekjes, maar alleen kleine schaamlappen met een rottantouwje vastgehouden. In het zuiden van het landschap moet de toestand zeer slecht zijn, slechter dan in Japanschen tijd. Daartegenover was men in Noord Gorontalo met de distributie van broekjes begonnen op bescheiden schaal.

∠ stof ook voor

c. Overal en algemeen klaagt men over onvoldoende voorlichting en volksopvoeding. Bestuursambtenaren, volkshoofden, politieke leiders, godsdienstige voormannen, ambtenaren en particulieren, allen vragen dringend om meer voorlichting, om aanvatten van de volksopvoeding. De radio komt in Noord Celebes in het Maleisch eigenlijk alleen van R.R.I. Jogjakarta en in het Nederlandsch van Amerika en Australië, goed door. Te Gorontalo, Tomohon, Kotamobagee luisteren de bestuursambtenaren voor het Indisch nieuws naar P.C.J. (vaak slecht vertaanbaar te Gorontalo) en Australië. ^{itoren der epublikeinsche uitzendingen}

Het c.q. telegram wordt nergens in de residentie Manado door P.T.T. opgevangen en alleen in jongsten tijd door den troepencommandant Manado, die het nieuws in een zwakke radio-uitzending (te Tomohon niet te hooren) doet verwerken. Ik heb op het belang van doorgeven aan het B.B. gewezen, doch dat helpt allèen Manado en Tomohon!

Indonesiërs mono

18

met inbegrip van Soetomo o.m. te Gorontalo, waar zij worden gedrukt en nu ook in het juist verschenen blaadje Tjahaja afgedrukt. Hetzelfde geschiedt m.i. te Manado (in de Menara). Deze onderhoudt nauwe relaties met de Ternataansche Menara Merdeka, Maengkon van Barisan Nasional en Menara Manado is correspondent van de Menara Merdeka, A. Mononutu, de man achter de schermen te Ternate, correspondent van de Menara. Sajjid Oemar Assegaf van de Menara Merdeka was juist te Manado geweest en doorgereisd naar Gorontalo, waar ieder over zijn aanwezigheid zweeg en het B.B. niet was ingelicht. Die aanwezigheid viel samen met het verschijnen van het eerste nummer der republikeinsche Tjahaja en met "het krijgen van een ontvangtoestel voor radio" door de republikeinen.

Het B.B. ook in geïsoleerde streken heeft vaak zelfs geen radio ontvangtoestel. Niet weinigen valt het moeilijk in deze onwetendheid de spanningen geheel te verwerken.

Het komt mij overbodig voor nogmaals mijn pleidooi voor positieve, politieke volksopvoeding in democratischen zin te herhalen. Anderen geven deze politieke opvoeding vaak in totalitair, communistisch of extreem-nationalistisch zin. Begrippen als democratie en volkssoevereiniteit worden vervalscht en verwrongen verspreid. De woorden merdeka en kemerdekaan hebben een magische beteekenis doch geen reëlen, zakelijken inhoud. H.p.b. Wartabone te Gorontalo verzocht mij voor mijn lezing toch niet de "four freedoms" te noemen, althans het woord kemerdekaan door kebebasan te vertalen, ofschoon hij toegaf dat bebas dari agama "vrij van godsdienst" beteekent (bebas dari takoet voor freedom from fear, ~~is~~ wel goed). Ik heb hem uiteengezet dat de juiste reactie juist was de woorden merdeka en kemerdekaan aldoor in hun gewone beteekenissen te gebruiken, deze te analyseeren en te begrenzen en zoo de griezelige magische macht, welke hij zelf ook bleek te ondergaan, te breken. Na mijn lezing is hij mij komen zeggen nu overtuigd te zijn, dat dit de eenige weg is. Kon ik hem aan materiaal helpen?

Deze volksopvoeding kan noch geheel centraal door den

R.V.D. worden verzorgd (zocals H.R.V.D. heeft aangetoond), noch door het plaatselijk B.B. Dit is zelf niet op de hoogte (Ibrahim Sedar vertelde dat ook in Zuid Borneo het B.B. inhoud en strekking der Malino conclusies niet voldoende kende), overstelpt met werk, waardoor het uitgesloten is dat de B.B. ambtenaren brochures, resoluties en moties van Malino enz. enz. zelf zouden verwerken in een voor eenvoudige lieden begrijpelijken vorm, en bovendien als gezagsorgaan niet het aangewezen. Wel dient het op de hoogte te zijn, mede te werken bij de distributie van materiaal (hetgeen nog wel te wenschen overlaat, vooral doordat er geen speciaal personeel is dat daarvoor zorgt, terwijl het B.B. zelf ook onvoldoende ontvangt: in de geheele residentie Menado is geen enkel exemplaar van het U.N.O. charter, zelfs niet het staatsblad). Eindelijk dient het te beseffen dat de keuze niet langer gaat tusschen politiek ontwikkelen en politiek onwetend houden der vaderlijk bestuurde massa, maar tusschen medewerking om aan deze massa bij te brengen de grondbeginselen en daaruit voortvloeiende begrenzingen van westersche democratie, de rechten en verplichtingen der burgers of de politieke volksopvoeding geheel over te laten aan elementen welke deze beginselen vervormen of zelfs totalitaire beginselen bijbrengen, ten behoeve van communistische, extreem-nationalistische anti westersche beïnvloeding. Hieruit volgt dat men het aan moet durven in zee te gaan met personen welke de in West Europa tot rijpheid gekomen beginselen zijn toegedaan, ook, zelfs ~~en~~ juist indien zij nationalist en/of moslim zijn.

Plaatselijk zal men dus werkelijk gezaghebbende en bekwame lieden moeten inschakelen en systematisch voorlichting doen geven. Dit dient te geschieden in overleg met Indonesische bestuursambtenaren en volkshoofden, wier tegenzin overwonnen kan worden door hun de feiten voor te houden - ook de feiten uit een a.s. overeenkomst met de republiek voortvloeiend, - zocals de tegenpartij op zijn manier en practisch onweersproken doet. Zij beseffen dan wel, dat alleen door zelf leiding te geven en mede te doen, zij hun positie in nieuwen vorm kunnen handhaven. De heeren Moechtar Loethfi

en Akib hebben als volksvoorlichters reeds veel bereikt en daarbij ook B.B., zelfbestuurders en volkshoofden overtuigd. In de residentie Menado is het B.B. fel op volksvoorlichting.

Naast volksvoorlichters en opvoeders, in hoofdzaak plaatselijk te vinden, heeft men ook noodig materiaal. Niet ieder is in staat en heeft daarbij den tijd eenvoudige uitzettingen van politieke begrippen in de simpelste, voor eenvoudige lieden begrijpelijke taal ter hand te nemen. Daartoe vraagt men om korte brochures, pamfletten, welke men als uitgangspunt voor zijn uitzettingen kan nemen, aan te vullen in locale kleur met locale voorbeelden en eventueel uit te deelen om de mondelinge voorlichting die hoofdzaak blijft, te steunen.

Een aantal zoodanige pamfletten, ontleend aan mijn lezingen en vooral het debat en aangepast aan het eenvoudige publiek, is opgesteld. Andere zullen volgen. Dr. van Nieuwenhuijze kan dit werk voortzetten.

Samenvattend: er wordt gepleit:

- a overleg met P.T.T. over opvangen van het c.q. telegram tenminste bij alle A.R.'s, liefst ook controleurs
- b. verstrekking van radio ontvangers aan B.B. ambtenaren, vooral de geïsoleerde, met opdracht hoofdpunten van het nieuws (indien geen c.q. telegram wordt opgevangen) te noteeren en te verspreiden
- c. aanneming van lokaal en regionaal personeel voor volksofvoeding en voorlichting.
- d. samenstelling en verspreiding, vooral onder deze voorlichters, van pamfletten
- e. betere voorziening van de buitenposten met eenvoudig (R.V.D.) materiaal. Betere en op locale behoeften geselecteerde distributie van dit materiaal.

Organisatorische vragen worden beter in een bespreking onder leiding van den Alg. Regeerings Commissaris voor Borneo en De Groote Oost behandeld.

Ik teeken ten slotte aan dat de republiek reeds in het

voorjaar heeft bekend gemaakt dat een volledige draadlooze telegraafdienst met alle deelen der Buitengewesten was geopend (ondergronds/ derhalve). Het telegram van Kartawinata uit Kota Mobagoe aan Antara dat den volgenden dag hier werd gepubliceerd, bewijst vermoedelijk dat de dienst te Kotamobagoe bestaat.

IV. WELFARE

Er is vooral in Noord Celebes een enorm tekort aan "Welfare". In de geheele Minahasa is volgens het B.B. geen enkele voetbal, geen tennis, hockey of ander spel - misschien een enkel badmintonspel, ofschoon ook dit niet bekend is. In Gorontalo hebben alleen de militairen een voetbal. Sport voor de Gorontaloëezen, ook de ontwikkelden, beperkt zich tot eenheel enkele die op de baan van Dr.Liem kan meespelen.

Uitgaven - ook deviezen - hieraan uitgegeven zijn bijzonder goed besteed. Men beklagt zich algemeen in de Minahasa dat de honger naar nieuws uit Nederland in het geheel niet wordt bevredigd. Er komt nooit Nederlandsch nieuws in de film, nooit een - zij het nog zoo oude- Nederlandsche documentaire film. Men wil zoo gaarne iets van Nederland zien. Nu krijgt men alleen Engelsche propaganda in het filmnieuws. "De Angelsaksen kunnen alles, de Nederlanders niets" is volgens B.B. en R.V.D.kantoor de conclusie. Is er geen Hollandsch filmreportage van droogleggingen, herstel, opening van de luchtlijn op Amerika, van H.M. de Koningin en het Koninklijk Huis? Desnoods de oude Zuiderzeefilm? Nederlandsche lectuur ontbreekt vrijwel geheel. Het eenige wat men heeft zijn de R.V.D. publicaties, waarvan in het Nederlandsch alleen Uitzicht in 400 à 500 exemplaren regelmatig wordt ontvangen, wordt verslonden en op school gebruikt als lectuur (tekort aan leesboekjes in het Nederlandsch). Overigens in de residentie Manado zeer misdeeld: nergens was ook maar een exemplaar van ~~de~~ het U.N.charter te vinden (zelfs niet het staatsblad!); de R.V.D. publicaties dringen klaarlijkelij zoover niet door.

Er komen via Australiëlijn meer tijdschriften in het Engelsch dan in het Nederlandsch, terwijl er een zóó groot Nederlandsch lezend (+ 60%) Minahassisch publiek is.

Ik meen een dringend beroep te moeten doen op
alle instanties, die Nederlandsche publicaties krijgen,
deze, desnoods na gebruik, aan de Minahasa door te geven.

118

Aanvulling op het Reisrapport 7 - 22 Oct. 1946.

Kaidipan Besar.

Kaidipan Besar, hoofdplaats Baroko, waar ik overnacht heb, is met zijn 15000 inwoners een merkwaardig eiland van betrekkelijke welvaart in de zee van armoede langs de noordkust. De kleine stadjes zijn nieuw en ruim aangelegd. De wegen zijn goed en men ziet een vrij druk vervoer met ossenkarren, getrokken door onggole kruisingen van zeer goede kwaliteit. Er zijn sawahs en men dringt van zelfbestuurszijde aan op het aanleggen van enkele dammen die het areaal zeer zullen vergroeten. Kleeding is nog vrij goed. Ook hier pullen de scholen uit.

Veel is te danken aan het vaderlijk despotisme van den huidige vorst, wiens methoden echter wel niet meer wolt te houden zullen zijn. Men merkt iets van de antithese tusschen twee vorstengeslachten, dateerend van de samensmelting van twee kleine zelfbesturen, + 1914. Of de oudste zoon van den radja, nu districtshoofd, een meer westersch geschoold man, die zich gedurende de bezetting tegenover Nederlanders verdienstelijk heeft gemaakt en deswegen bij de Kempeitai verschrikkelijk is mishandeld, het gemakkelijk zal hebben wanneer hij zijn vader zou opvolgen, moet nog blijken.

's Avonds heb ik een bespreking gehad waarbij alle kamponghoofden, godsdienstleeraren, moskeebeambten, aanwezig waren. Het was merkwaardig hoezeer de aandacht in dit geïsoleerd rijkje geconcentreerd was op den godsdienst en hoe weinig men geïnteresseerd was in internationale, of zelfs ook maar Indonesische vragen.

Bolaang Mongondouw.

In Kotamobagoe, de hoofdstad van Bolaang Mongondouw, een vriendelijk stadje in vruchtbaar, waterrijk land, heerscht vrede. Zoals nergens anders in die mate spelen kinderen tot laat in den avond in de strate oude kinderspelletjes, gezongen op een oude (salendroachtige) toonschaal.

Op de verjaardagen van het Koninklijk Huis maakt de P.S.I.I. leider Kartawinata, nu onderwijzer op de landschapsschool voor westersch lager onderwijs, toepasselijke schilderijen, welke hij plechtig aan den controleur aanbiedt. De heer Veld-

kamp krijgt persoonlijk bezoek niet alleen van ambtenaren, maar ook van nationalisten en godsdienstige voormannen.

De radja heeft veel kwaliteiten. Hij weigerde gedurende de rood-witte periode in de Minahasa de Nederlandsche vlag neer te halen. De eischen van den Madjlis Islam wees hij met rustige en hoffelijke zekerheid af. Daartegenover staat, dat hij het Osvianen complex heeft, zoowel tegenover intellectueelen als tegenover het volk en zich terughoudt. Terwijl zijn afwijzing van den Madjlis Islam volkomen gerechtvaardigd was, heeft hij verzuimd ook moderne Islamieten onder zijn adviseurs op te nemen. De personen welke hij had opgeroepen voor een bespreking met mij waren oude en ouderwetsche mannen, die bij mijn lezing in een hoekje zaten en die in hun godsdienstige opvattingen uiterst conservatief zijn. Dit is voor de (overigens geheel naar adatopvattingen) naar verbetering van het huwelijksleven en de positie van de vrouw strevende moderne Indonesische moslims een ernstige grief. Ik heb in overleg met den controleur den radja de behoedzame suggestie gedaan zijn positie te versterken door ook eenige van deze lieden, b.v. uit Moehammadijah kringen, aan zichte te binden. Het is mij wel gebleken, dat de eenige grief aan de zijde der intellectueele moslims is de godsdienstige rechtspraak, die door verstarde opvattingen niet aan de rechtsbehoeften voldoet.

Mijn lezing en het debat daarna hadden plaats in de meest vriendschappelijke atmosfeer. Over de brandende vraag: "Tot hoever gaat de vrijheid van godsdienst?" d.w.z. in hoeverre is overheidsbemoeienis daarmee vereenigbaar, bleek men in een soort gemeen overleg met het publiek tot een begrenzing te kunnen komen, waartegen eigenlijk alleen een der "adviseurs" van den radja bleef opponeeren.

Ook hier bleek de belangstelling overgroet te zijn, over internationale en nationale zaken ernstig te zijn nagedacht en werden voortreffelijke en constructieve vragen gesteld.

Het godsdienstig leven staat hier wel in het middelpunt van de belangstelling, in dit zelfbestuur veel meer dan in eigenlijk politieke, misschien ook omdat de S.I. altijd de politieke partij geweest is.

Dat men intusschen de geschilderde Oranje huldingen van Kartawinata niet critischen zin moet beschouwen, blijkt wel uit de telegrammen die deze volgens Antara heeft gezonden om de loyaliteit aan de republiek van alle organisaties te Kotamobagoe te betuigen.

Den Resident van Manado,
d.t.k. A.R. Manado.

Onder aanbieding van:

a. statuten, reglement op den Islamietischen Burgerlijken Stand en rondschrijven van den Madjelis Islam aan alle Imams, Chatichs, Modins e.d.;

b. mijn advies aan den Madjelis Islam van 20 October 1946, Oemar Taena ter hand gesteld, waarmede ook H. Moechtar Loethfi geheel instemt en waarnaar ik korthedshalve verwijs;

c. afschrift correspondentie tusschen den Radja van Bolaang Mongondouw en den Madjelis Islam heb ik de eer nopens den Madjelis het volgende te rapporteeren.

Ontstaan en Samenstelling.

De M.I. is in Februari 1946 opgericht. Dit samentreffen met de Manado-muiterij is niet toevallig. Zij is als voortzetting van de door de Japanners gevormde Djam(ijat Islamijah te beschouwen en eischt de bevoegdheden op door den Jap aan de D.I. toegekend.

De voornaamste bestuursleden zijn:

Ma'moer Loebis, oud P.S.I.I. leider, + 1923 in de Minahsa gekomen, voorzitter. Godsdienstig niet geheel op de hoogte. Op geld belust. Dictatoriaal - Echte pocrol.

Jakin Permata, Vice-voorzitter, Gorontalees. Handelaar. Voor den oorlog secr. P.S.I.I. en secr. Gapi. Lid H.B. der meest linksche Barisan Nasional. Schakel tusschen nationale en Islam beweging. Krachtige figuur. Godsdienstig middenman.

Oemar Taena. Hoofdpenghoeloe agama, 2de penningmeester. Zeer krachtige, zelfbewuste figuur, Doortastend, bekwaam. Wordt als oprecht geloovige geëerd en vertrouwd in tegenstelling tot Loebis. Penghoeloe sedert 1935. Door de Japanners gevangen gezet wegens "gevaarlijke interpretatie van den godsdienst".

Conservatief in godsdienstzaken en geen vriend van Moehammadijah.

Voor hem is de godsdienst alles. Ook in sociale richting gaat zijn belangstelling.

Met warmte bepleit ik op zijn verzoek om hulp van B.B. en politie voor de zorg voor uit Java door de Jappen geroofde en voor ontucht misbruikte vrouwen in te gaan. De beste vorm zou zijn dat de controleur met hem bespreekt de vorming van een comité, liefst onder Taena's leiding, waarin ook Christelijke geestelijken zitting hebben voor bestrijding der prostitutie. Wanneer bij de andere leden begrip bestaat voor het belang Taena niet als een 2de klass figuur doch als een gelijk en gelijkwaardig sociaal en geestelijk werker te beschouwen en te behandelen, dan kan hieruit een vruchtbare samenwerking geboren worden.

Actie van den Madjelis Islam.

De Madjelis Islam wenscht de geheele Overheidszorg en de locale autonomie inzake huwelijken, verstootingen, godsdienstzorg

en rechtspraak verband houdende met den Islam over te nemen. Daarbij streeft zij naar wilsoplegging, machtsvorming en, vooral haar voorzitter, geldinzameling.

Haar actie heeft verzet en tegenkrachten te voorschijn geroepen. Men hoede zich ervoor uit het oog te verliezen dat zij de "Pemoeda's" wel pakt. Hun tekort aan onderscheidingsvermogen doet hen Loebis aanvaarden. Bovendien is Permata nationalist van gezag.

De eischen van den Madjelis kunnen niet aanvaard worden. Voorgeslagen wordt de districtshoofden in de Minahasa terzakte te doen instrueeren. Ontwerp instructie bijgevoegd in het Maleisch welke ware te reneografeeren of te drukken. Afschriften waren te zenden aan den Radja van Bolaang Mongondouw ter kennisneming en aan de andere Assisten-Residenten o.a. dat in verband met de zeer uiteenloopende toestanden in hun ressort de circulaire niet verspreid kan worden doch nuttige informatie biedt.

Tenslotte moge ik U HoogEdelGestrenge in overweging geven spoedig een onderzoek te doen instellen op welk peil de maxima der heffingen i.v.m. de gedaalde koopkracht van het geld gesteld moeten worden.

Adv. Isl. Zaken,

(Ch.O. van der Plas)

Den Resident van Manado,

Ik heb de eer U HoogEdelGestrenge afschrift aan te bieden van den A.R. van Gorontalo ter hand gestelde "aanteekeningen over de Islamgemeenschap".

De A.R. zal U zelf rapporteeren nopens mijn voordracht over Uncio en Uno en daarbij ook de indrukken van de h.p.b. Wartabone mededeelen.

Samenvattend stelde ik voor (in ietwat andere volgorde):

a. Moehammadijah, Nadhatoessjafi'ijah, en Persis vrij te stellen van het vragen van vergunning voor godsdienstige bijeenkomsten.

Bij nadere overweging zou ik er nog op willen wijzen, dat het tot dusver aangenomen standpunt hen wegens hun aangesloten zijn bij de Gapri als politieke vereenigingen te beschouwen de positie van de overheid verzwakt. Door hun vergaderingen als politieke te beschouwen, waarvoor vergunning noodig is (die bezwaarlijk kan worden geweigerd) erkent men hun recht op toegestaan vergaderingen de politiek in het geding te brengen.

Deelt men hun mede dat zij, ondanks de aansluiting bij de Gapri, niet als politieke vereenigingen worden beschouwd en geen vergunning voor hun bijeenkomsten behoeven, maar dan ook op zoodanige bijeenkomsten geen andere dan religieuze of sociale aangelegenheden kunnen bespreken, dan zijn zij bij overtreding strafbaar.

Mocht U HoogEdelGestrenge zich met dit inzicht kunnen vereenigen, dan zoude U den A.R. van Gorontalo terzake kunnen inlichten.

b. Intrekking van het voorschrift dat het geven van godsdienst- onderwijs aan een vergunning is gebonden. Ik bepleitte voorts voor alle niet-godsdienstige onderwijs tot het systeem der wilde scholen ordonmantie terug te keeren.

c. Ik bepleitte met ieder middel, welk hulpmiddel ook, het onderwijs in het Nederlandsch aan te vatten voor de breedst mogelijke laag van leerlingen. Vertraging kan de meest rampspoedige gevolgen hebben.

d. Het verzoek van de Kepandoean Moeslimin Indonesia om verstreking van de noodige materialen wordt warm ondersteund. Aanbevolen werd de oefeningen vrij te laten, doch daarbij belangstelling van het inheemsch bestuur te toonen.

e. Terstond volksopvoeding (ook politiek en positief in de democratische beginselen) speciaal van de jeugd met kracht ter hand te nemen en op menschen als Tom Olli, Ibrahim Moehammad, in overleg met Wartabone en Jasin een beroep te doen.

f. Inzake de benoeming van zuiver godsdienstige functionarissen teneinde verscherping van de tegenstelling tusschen officieele en vrije geestelijkheid tegen te gaan de benoeming van de lagere "godsdienstbeambten" te binden aan overleg met het volk, vooral de geestelijken in de negorij en voor de benoeming van kalims en imams het advies (meer ook niet) van den Madjelis Islam in te winnen.
van der Plas.

Wepers persoonsblad no. 14

21/9-46-XA 6739193/5

Batavia, 7 October 1946.

door Nefis

De belangwekkende en nauwgezette samenvatting van hetgeen bekend is over de Hizboellah en Sabilillah op Java geeft aanleiding tot een aantal kleine technische opmerkingen, aanvullingen over personen en enkele beschouwingen van meer algemeen aard.

Pag. 6, alinea 6: Wondo Amiseno is met Hadji Agoes Salim één der oudste Sarekat Islam leiders. Hij was voor geld te koop voor den P.I.D. Omstreeks 1930 heeft hij onder zijn ouden naam Wondo Soedirdjo een Islamietische vrouw van haar man afgeholpen door haar te raden afvallig van den Islam te worden (zij moest zeggen: er zijn twee allahs en Mohammed is niet allahs gezant), waardoor zij burgerlijk dood werd en haar huwelijksbanden vervielen. De daarbij behoorende straf van steeniging kon natuurlijk niet worden toegepast en Wondo Soedirdjo huwde haar aan een ander uit, waarvoor hij een betaling van f. 350.- ontving met de garantie dat een eventuele boete door den nieuwen echtgenoot te betalen, zou worden opgestreken. Dit, zelfs voor een Sarekat leider al te aanstootelijk, stukje leidde tot zijn naamsverandering.

"Soelio", vermoedelijk Soerio Adikoesoemo, een jongere broer van Tabrani.

Pag. 7: Ahli siasat zijn politici en niet juristen.

Alinea 3: Onder P.R.I. moet in lateren tijd meestal Pembrontak Ra'jat Indonesia verstaan worden.

Pag. 8: alinea 5: "Hoogepriesters" en in het algemeen priesters bestaan niet in den Islam. Vermoedelijk heeft men opgeroepen de (hoofd-)penghoeloes en adjunct-penghoeloes, die niets anders zijn dan beampten die met den godsdienst in verband staan en veelal ook rechterlijke functies uitoefenen.

Moeslimat is geenszins "Mohammedaansche menigte", maar de vrouwenafdeeling van Masjoemi.

Laatste alinea: ten tijde dat dit document werd opgesteld, was vermoedelijk nog voorzitter Masjoemi Mr. Cornelis: Zainoel Arifin, stellig wel dezelfde die op pag. 10 als lid van het hoofdkwartier Hizboellah wordt genoemd.

Pag. 9: "Daroeel Islam" is niet "een Islamietische maatschappij." Het is een term die gebruikt wordt in de leer van den klassieken heiligen oorlog. De theorie van den Islam is dat het theocratische Islamietische rijk zich over de geheele aarde uit zal strekken. Hetgeen reeds

tot dit rijk onder een Chalief, Imam, of Emir Al'Moeminien genoemde, wereldlijke Islamietischen heerscher behoort, wordt aangeduid als Daroel Islam, gebied van den Islam. Wat daarbuiten ligt is Daroel Harb, gebied van den oorlog, omdat theoretisch niet gerust mag worden totdat de geheele bewoonde wereld, zoonoodig door het zwaard, in het Islamietische wereldrijk is opgenomen. Naar de klassieke leer kan Daroel Islam nimmer uit het Islamietische rijk worden afgescheiden. Het is dan ook op deze leer dat de fanatieke pogingen tot herstel van Islamietisch gezag in vele door niet-Moslims overheerschte Moslimsche landen pleegden terug te gaan, in het bijzonder gedurende den langen strijd in Atjeh. Het punt is van groot belang, omdat het bewijst dat de Japansche, en later republikeinsche leiders en organisatoren van den godsdienststrijd tegen de westersche mogendheden, en in het bijzonder tegen het herstel van het Nederlandsche gezag, moesten teruggaan op een leer, die bij de reformisten in den Islam, hoe fel anti-westersch deze ook kunnen zijn, krachtige bestrijding heeft gevonden. Zelfs een fel anti-westersch schrijver als Aftantawi Djauhari heeft, overigens op goeden grond, aan de hand van Qor'an teksten en bekende uitspraken van den profeet betoogd, dat de Islam van ieder fanatisme gespeend is en dat de in de eerste eeuwen van fantastisch snelle uitbreiding van het Islamrijk ontstane leer van den heiligen oorlog geen basis vindt in de openbaring. Dit is zoozeer de overtuiging van deze reformisten, dat hieruit alleen reeds volgt, dat Moehammadijah als zoodanig zich niet achter de fanatieke ophitsing tot heiligen oorlog stellen kan. Zij heeft dit dan ook niet gedaan en men vindt in haar organisatie nog steeds een tegenwicht tegen avonturen, evenals ook tegen bijgeloof en in het bijzonder tegen geloof in amuletten (djimats), al kunnen individueel Moehammadijah leiders zich wel in de beweging laten medesleepen en al is Moehammadijah met zijn padvinder de Hizboel Wathon, leger van het vaderland, zeker niet vrij van patriotistische tendenzen. Hadji Hasjim, op pag.6 genoemd, kan wel het hoofdbestuurslid van Moehammadijah van dien naam zijn. Deze, zeer jong in de leiding gekomen, gedeeltelijk in het buitenland ^(Mekka) gevormde man, behoorde steeds tot de weinige, agressieve elementen in Moehammadijah.

Ik meen, dat de verhoudingen niet juist worden weergegeven door de opmerking op pag.8 dat "de Islamietische politiek parallel loopt met de communistisch-extremistische stroomingen." Uit een aantal onderling onafhankelijke en betrouwbare bronnen is gebleken, dat in

Islamietische kringen groot wantrouwen tegen de communisten en in het algemeen tegen de weinig geloovige socialistische groepen bestaat. De Islamietische leiders weten zeer wel, dat de communisten in wezen vijanden zijn van het geloof en ook in de meest felle anti-Nederlandsche kringen onder hen was de oppositie tegen het eerste en tweede Kabinet Sjahrir gebaseerd op het feit, dat zij gezegd werden te bestaan "voor een gedeelte uit Christenen en voor de rest uit communisten", waarbij men communist in zeer ruimen zin en identiek met ongeloovige moet verstaan. Het is zeer wel mogelijk, dat op bepaalde oogenblikken in den strijd tegen "Nederlandsche agressie" alle fanatieke elementen aan den strijd deelnemen en dus communisten staan naast Moslims, zij het ook niet tot een geheel vereenigd. Doch de tegenstelling is de meest principieele in de geheele Indonesische nationale beweging en treedt stellig naar voren, zoodra onmiddellijke dreiging van buiten wegvalt dan wel het algemeen verbreide geloof dat de Nederlanders den Islam wederom zullen achterstellen, bestrijden en vernederen en de kyahi's, die met de Japanners hebben gecollaboreerd, zullen vervolgen, zal zijn weggenomen.

Het staat wel vast, dat bij de "sociale revolutie" van December 1945 in de residentie Pekalongan het de kyahi's geweest zijn, die in verzet gekomen zijn tegen de aanvankelijk geslaagde communistische putsch. Pekalongan en Pematang zijn door Moslimsche bendes heroverd, en in Tegal heeft hun medewerking bevrijding van gevangengenomen T.K.R. officieren tengevolge gehad. Het Cheribonsche geval is duisterder, maar ook daarover is van verscheidene zijden vernomen, dat aanvankelijk de communisten de daar overheerschende Islamietische groeperingen door hun betere organisatie hebben weten te verdringen en te verslaan, terwijl de T.R.I. later, na de communisten te hebben overwonnen, ook Moslimsche leiders heeft uitgeschakeld om op die wijze het ambtelijk gezagsapparaat te kunnen herstellen.

De Japanners, en in hun voetspoor de Republiek, hebben gepoogd alle groepen onder de Indonesiërs tot deelname aan een algemeene volkswapening en algemeen volksverzet te brengen. Nationalisme, Islam Socialisme (er is aanleiding te meenen dat Tan Malaka door de Japanners is binnengebracht en het staat vast dat de bestrijding der communisten in den eersten tijd der bezetting heeft plaats gemaakt voor een tegemoetkomende houding toen Japan bespeurde dat de overwinning het ontglipt was) als ideeële drijfveeren, maar daarnaast

evengoed roofzucht en misdadigheid zijn gebruikt om in velerlei los van elkaar staande bewegingen de algemeene volkswapening te bewerkstelligen. Het wil dan ook voorkomen dat het hier bepaald niet om Masjoemi idealen van volkswapening gaat (pag.7).

De Lasjkar Rakjat tracht nog veel meer het geheele volk te omvatten.

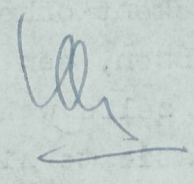
Vergelijkt men de Lasjkar Rakjat met de Hizboellah en Sabilillah dan aarzel ik de conclusie aan het slot van pag.10 te aanvaarden. Het feit, dat de organisatie der godsdienstige strijdcorpsen in hoofdzaak plaats heeft via de oud-geloovige kyahi's, in het bijzonder hen, die tevens wonderdokter en magiër zijn (en het is duidelijk dat zonder hun tusschenkomst het onmogelijk is de geloovigen tot massaal godsdienstig verzet te brengen, b.v. in een min of meer moderne organisatie) beteekent onherroepelijk evenals in alles, waarmede zij bemoeienis hebben, een ondeugdelijke organisatie. Nergens nog hebben deze corpsen, zelfs waar zij fanatiek gestreden hebben, een deugdelijke organisatie te zien gegeven. Nu is de organisatie ook voor de Lasjkar Rakjat wel een zeer zwak punt, maar zij is gemakkelijker in een regelmatige militaire organisatie in te passen.

Er is duidelijk vermoeden, twijfel en aarzeling te bespeuren in de agressieve godsdienstige actie. Haar hoogtepunt bereikte zij in November 1948, toen vermaarde kyahi's, zelfs uit West Java, ja, tot uit Banten toe en niet minder dan de "regent" van Serang, de generaal-majoor, ex-Daidantjo kyahi Semaoen van Tjitangkil, bij Soerabaia medestreden. Nu is het zoover gekomen dat kyahi's, klaarblijkelijk van bewesten de Tjisedane, beschuldigd worden in verbinding te staan met den vijand, waarom velen in westelijke richting uitgeweken zijn (Dobin 129, punt 5). Het komt er nu op aan ~~aan te denken~~ door daden te doen blijken dat van Nederland geen gevaar dreigt voor den Islam, allerminst voor vernedering daarvan. Zooals ik aan den C.C.O.Amacab heb uiteengezet, zijn daarvoor kleinigheden voldoende. B.V. verstrekking van een paar bierflesschen petroleum per maand voor moskeeën en godsdienstscholen in het binnenland, raakt weldra in ruimen kring bekend en de ontspanning na de intense vrees voor vernedering en nieuwe achterstelling, doet de geloovigen naar den anderen kant, d.w.z. naar ons bestuur, uitslaan. Daarbij hebben wij het betrekkelijk gemakkelijk, omdat wij ons daarbij strikt onthouden

x Kort voor Prof. A.

Intusschen gaan die vernederingen voort. Ik kan nergens komen of ik heb daarvoor beelden van. Te Tangerang was door Mr. F. met eenige salvo's het glas in de ventilator van de hoofmoskee verbrijzeld. In de Djendeng moskee waren vorige dag door zwaarste nedert. Japleegders, gele door eenentwintigjarige militair de matten

uit de moeske geroofd
 Het Kuil gaat voort zich te
 misdragen. Tijdelijk heeft men
 wege besteld Saerabaja
 middelen afsluiten ^(op spitaal) voor
 militaire verduigen om
 dat, een bepaalde in vooraf,
 per vrachtlands op rampolgen
 luttel en derreeds armen de
 volking in ons gebied in
 haar laatste bestellingen
 beroofde.

van iederen druk op of bemoeienis met den ritus, zulks in tegenstelling tot Japan en de republiek, en waarlijk aan den Islam vrijheid brengen.

De strijd om de plaats van den Islam in de republiek, aanvankelijk uitgelopen op een compromis, dat den Islam wel zeer weinig bood in het aangenomen grondwetsontwerp, gevolgd door een bedriegelijk weglaten van deze kleine tegemoetkoming bij publicatie, moge nu latent zijn, zij zal eenmaal tot ontwikkeling komen.

Naar mijn meening zullen de socialist^{en} van Sjahirs Kabinet en de zoogenaamde niet-communistische vertegenwoordiging der Kaem Boeroeh in dien strijd goeden kans maken de communisten aan hunzijde te vinden. Uiteindelijk hangt echter alles af van de machtsmiddelen, en die zijn niet bij den Islam.

Ten slotte wordt de aandacht gevestigd op het citaat uit het artikel "Leger van Allah" van M. Natsir, den huidige republikeinschen minister van voorlichting, in het boekje "Djihad dan Quintaal" (rapport pag.5):

"Nu, nu is het de tijd, nu onze republiek is gesticht! Nu is het de tijd om op te staan. De formatie van de Hizboellah en de Sabilillah door de Masjoemi is tot stand gekomen op het gunstigste oogenblik. De Islamtorepen zullen samenwerken met het volk bij de verdediging der Republiek. De Islamietische wereld strijdt voor recht en gerechtigheid, tegen ondeugd en boosheid. Geen natie op aarde zal het ooit berouwen den Islam tot bondgenoot te hebben. Maak alle voorbereidingen voor den oorlog. Help om de transportmoeilijkheden te overwinnen. Zegevier over Allah's vijanden, die ook onze vijanden zijn. Zij, die in den naam van Allah strijden, ontvangen hun gerechte belooning. Een krijger van Allah's leger zweert aan den vooravond van den slag: " Ik beloof aan Allah dat ik

X t. w. pre-
sident
moet mos-
lim zijn

sterven wil! Ik wil sterven, doodende Allah's en mijn vijanden! Werp mij in het heetst van den strijd, zoodat ik de deur met kracht kan openduen." Dit is de gelofte van Hizboellah en Sabilillah".

Dit geeft een beeld van de wijze, waarop "gematigde leiders" uit het kabinet Sjahrir naar Nederlandsche zijde een geheel andere voorstelling van hun houding geven dan met hun beroep op de massa stroekt.

Batavia, 31 Juli 1946.

Volksvoorlichting.Bijlage: Aanteekeningen
over Volksvoorlichting.

Kon in vooroorlogsche tijden nog gedacht worden aan de mogelijkheid van voorlichting allèen door de ambtenaarscorpsen, zelfbestuurders en volkshoofden, door het onderwijs, door wat de radio er van maakte en door "het vrije spel der politieke krachten," dit is niet langer mogelijk.

De bevolking heeft, na een nog steeds niet verwerkte onwetteling door den val van Nederlandsch Indië, blootgestaan aan 3½ jaar Japansche en 11 maanden republikeinsche propaganda, die het geheele geestelijke, sociale, en vooral politieke leven en denken intensief beïnvloed heeft en nog beïnvloedt. Zij staat ook in de bevrijde gebieden, in Borneo en de Groot Oost nog steeds aan de republikeinsche propaganda bloot.

Daardoor is het noodzakelijk, wil men de totalitaire haatpropaganda tegenwerken en de geesten in constructieve richting leiden, een systematische sociaal politieke voorlichting, ja opvoeding, te geven. Dit is trouwens een der vereischten voor de praktische opvoeding tot zelfbestuur, plachtig aan de volken van Indonesië toegezegd. Voor Borneo, de Groot Oost, Baka, Billiton en Riouw is dit reeds nu in hoogste instantie een Nederlandsche verantwoordelijkheid.

Het spreekt wel vanzelf dat de gewone ambtelijke voorlichting hiertoe niet in staat is. Noch ook is het mogelijk door de praktijk van min of meer moderne politieke instellingen, aan welker arbeid slechts relatief weinige hooger ontwikkelde deelnemen, het volk politiek begrip bij te brengen, al zal die praktijk niet mogen ontbreken.

Het ligt eveneens voor de hand, dat deze politieke opvoeding, waar mogelijk, in hoofdzaak moet worden uitgevoerd door daartoe geschikte krachten uit de inheemsche wereld in de verschillende deelen van Indonesië zelf. Zij biedt een mogelijkheid te bouwen aan de toekomst, wellicht aantrekkelijker dan welke andere ook voor den Indonesiër. Het is dan ook zaak dat deze gevoelt die taak zelf te verrichten.

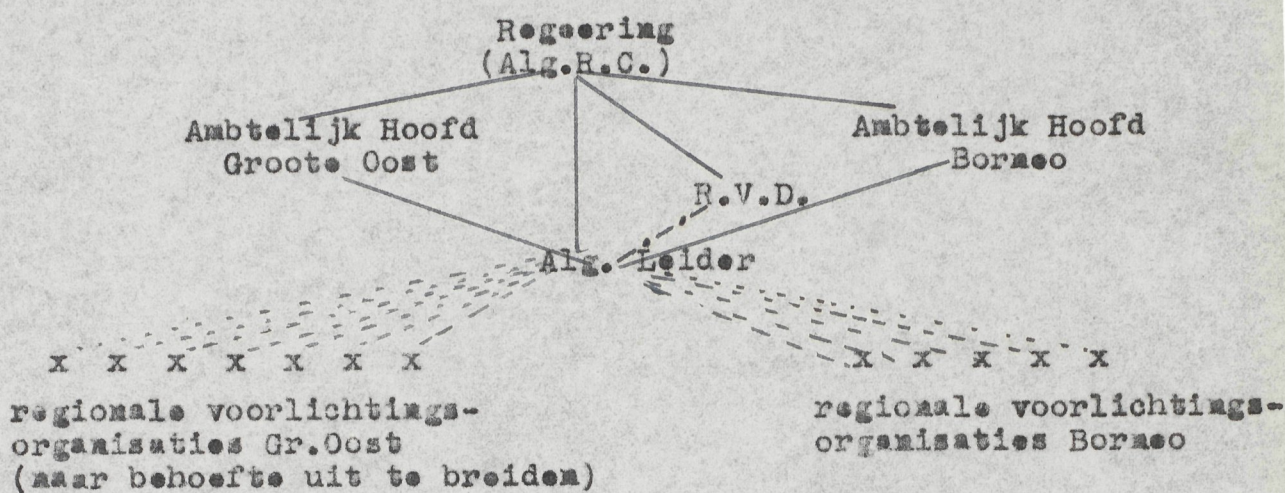
Zoodra de "staten" Borneo en de Groot Oost zijn georganiseerd, zal aan die staten in beginsel de leiding van deze taak moeten worden toevertrouwd, al zal de uitvoering sterk gedecentraliseerd moeten worden om aanpassing aan de locale of regionale sfeer en de voldoening het "zelf" te doen te waarborgen. Zoolang zij niet georganiseerd zijn, zal de hoogste leiding bij de Regeering, dus den Algemeenen Regeeringscommissaris, moeten berusten, die daarvoor over een geëigende kracht, liefst een Indonesiër, moet beschikken. Het is zeer wel denkbaar dat deze

zelfde kracht aanvankelijk voor beide staten een leidende functie blijft bekleeden tot elk een geëigende kracht voor de leiding bezit.

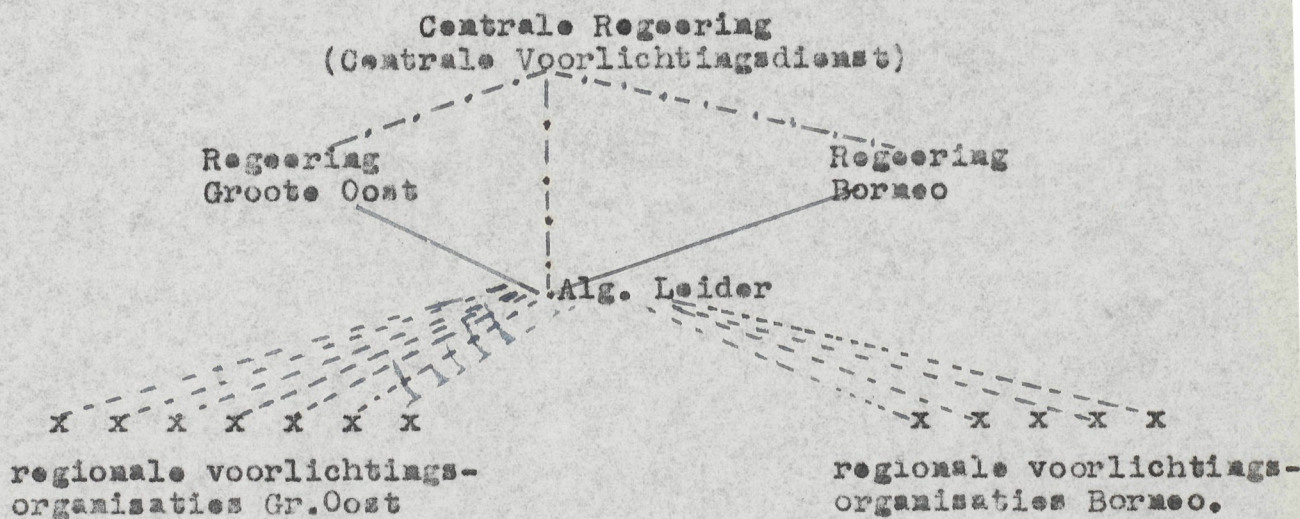
Met het oog op deze toekomst is het onjuist den Makassar-zender (een Japansche) onder te brengen in een semi-particuliere stichting. Deze den geheelen Grooten Oost en een deel van Borneo bestrijkende zender dient zoo spoedig mogelijk aan den staat Grooten Oost te worden overgedragen.

De schematische opzet wordt dus:

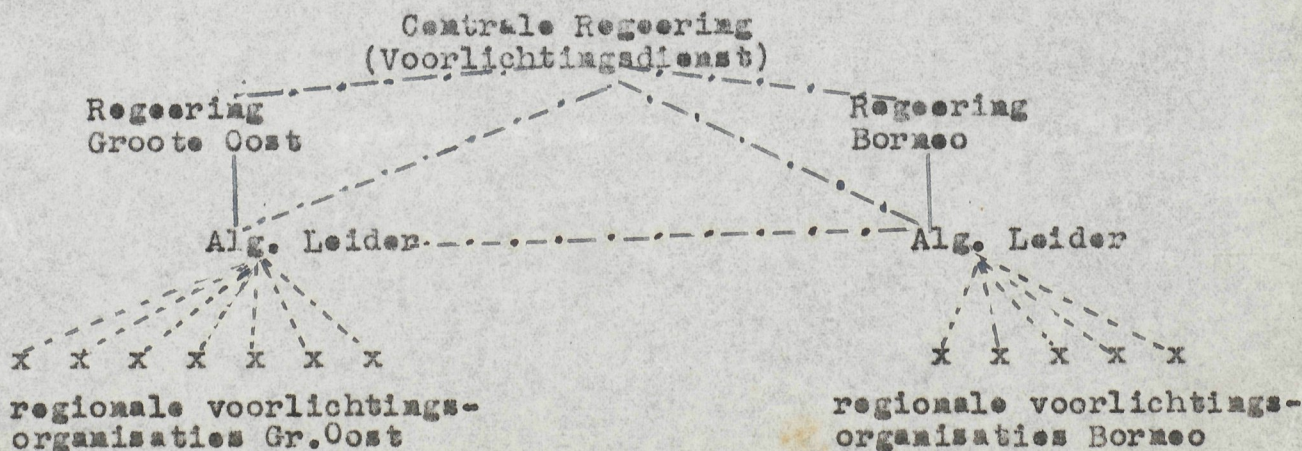
Eerste stadium.

Mogelijk Overgangsstadium.

Eindstadium.

- _____ bevelsverhouding
- inspecteerende en leidende, doch geen bevelsverhouding
- voorlichting, samenwerking, hulp.

Uit de schema's blijkt, dat beoogd wordt aanvankelijk
a. Een bevelsverhouding tusschen Centrale Regeering en van de ambtelijke hoofden Groot Oost en Borneo tot den Algemeenen leider.

b. Inspecteerende en leidende, doch geen bevelsverhouding tusschen algemeene leider en regionale organisaties.

c. Voorlichting, samenwerking, hulp van den centralen voorlichtingsdienst aan den algemeene leider. Men denke aan overal hoorbare radio uittendingen; voorlichting omtrent politieke en andere gebeurtenissen (staatsomroep en voorlichting mag niet van een particulier agentschap afhankelijk zijn); films voor geheel Indonesië enz. enz.

Zijn de staten gevormd, dan staan de algemeene leiders alleen onder bevel der regeering(en) van de staten. De verhouding tot de regionale organisaties blijft onveranderd. Voorlichting, samenwerking en hulp van den Centralen Voorlichtingsdienst naar de algemeene leider(s) blijven gehandhaafd. Deze zelfde verhouding treedt ook in tusschen Centrale Regeering (voorlichtingsdienst) en de regeeringen der staten.

Details zijn uitgewerkt in nevensgaande "Aanteekeningen over Volksvoorlichting."

(Ch.O. van der Plas)

AANTEKENINGEN OVER VOLKSVOORLICHTING.

A. In "Republikeinsch" gebied

I. "open" voorlichting.

Taak van R.V.D.

a. systematische leafletcampagne, inhoudend:

1° nieuws, ook van Grooten Oost en Borneo,

Waarheid in de feiten.

Strekking van opstelling en "angle" . . : Indonesië doen zien als deel van een wereld, die met gigantische problemen worstelt, daarmede de handen vol heeft en Indonesië als een regionaal geval ziet. Hoe benijdenswaardig veilig en ordelijk is het in Borneo en den Grooten Oost! Wat begint men daar met wederopbouw op te schieten! Rechtzetting van leugens zonder deze te noemen. Dit (b.v. vermelding geen verliezen onzerzijds bij/zware bij tegenstander) wordt noodig geacht door uit het binnenland gekomenen.

2° Wekken van twijfel aan de juistheid van geweldmethoden.

Vele mogelijkheden!

Blootlegging van Japansche mentaliteit en beïnvloeding der jeugd.

Wekken van twijfel of opoffering van de jeugd, dus van de toekomst, wel gewenscht is voor kemerdekaan. Slogan: Merdeka atau mati? Tidaki! Hidoep soepaja Indonesia merdeka!!

3° Het beginnend wantrouwen in slechte leiders versterken.

Aan het licht komende schurkenstreken van de Japanners vermelden.

Voorbeeld de 84 misleide Indonesische S.M.T. meisjes in een bordeel voor Japansche officieren te Singapore ondergebracht, die nu door Internationaal Rood Kruis en Palang Merah Indonesia teruggevoerd worden (herinneren aan het vreeselijk lot der S.M.P. meisjes, die naar Noord Borneo gevoerd zijn). Met diepe deernis voor de slachtoffers vermelden. Vragen: Bagaimanakah pemimpin2 Indonesia jang bergandeng tangan dengan Djepang bisa tega membenarkan anak gadis terpeladjar ini ditipoe dan dilatjoerkan dengan paksaan !! Bagaimana pemimpin Indonesia jang tertinggi tidak maloe mengingat ialah jang membenarkan dan membiarkan kabinatangan Djepang itoe !!

Passende foto's en fragmenten van redevoeringen van Soekarno uit den Japanschen tijd reproduceeren. Prachtig materiaal beschikbaar. Speciaal bij Wormser.

Citaten uit republikeinsche radioredevoeringen over onbetrouwbare en zelfzuchtige leiders met korte, licht ironische inleiding.

Commentaar over passende punten uit het nieuws.

Zinspelen op de ellende en medische en anderzoverzorgdheid

van het volk met oprecht medegevoel. Hoop voor de toekomst geven "Inners.....(volgens voorbeelden van hoe men in Borneo, Groot Oost, Banka, Billiton, volksziekten onder de knie heeft enz.).

4° Hulp van Nederland, dat met gezonden opbouw bezig is (foto's!). Vooral studiemogelijkheden vermelden.

Ook die te Batavia en in de Buitengewesten.

5° Politieke opvoeding.

Korte uiteenzettingen wat vrijheid in democratischen zin, wat democratie beteekent; wat elk der grondrechten. Afzonderlijk behandelen; nooit meer dan één onderwerp per leaflet.

Soms vragen: Gevoelt ge U geheel vrij? Of zijt ge bang dat men U berooven, tjoelik, vermoorden zal?

Malinoconferentie beslissingen. Zeer kort samengevat in één leaflet. Belangrijkste uitwerken in afzonderlijke leaflets. Ook de economische.

Economische opvoeding niet vergeten.

b. Radio. Als boven v.z.v. mogelijk, echter actueeler. Steeds - zoals nu reeds uitstekend gebeurt - gevarieerde programma's. Blijven sturen in de richting van speciale talks naar speciale groepen gericht.

Algemeen: De Chineezers niet vergeten. Deernis met hun lot. Chineezers uit bevrijd gebied laten vertellen van wat door ons voor hen gedaan is. Ook uit Tangerang. Oppassen voor aanvallen op Britten; positief blijven. Amcab kan vermoedelijk wel aan sprekers helpen.

Bij radiouitzendingen van eenige sterkte (Bandoeng, Makassar) dient steeds in het oog te worden gehouden dat zij en in "republikeinsch" en in bevrijd gebied gehoord worden.

Van bijzondere beteekenis is geven van voldoende background en concrete gegevens voor de voorlichting aan de leiders der radiouitzendingen. Wekelijksche concrete richtlijnen zijn onmisbaar.

c. Pers en persoonlijke voorlichting.

Tekort aan papier, drukkerijen, personeel, transport beperkt de mogelijkheden.

Twee punten verdienen de aandacht:

Behoefte aan een publieke tribune en de wenschelijkheid het ontstaan van eigen Indonesische blaadjes te bevorderen, die het Nederlandsche standpunt direct of indirect verdedigen.

Persoonlijke voorlichting in bezet gebied is bijna onmogelijk en valt onder II.

Slotopmerking.

Zoals bij radio reeds is opgemerkt is een wekelijksch voorlichtingsplan met concrete aanwijzingen onmisbaar. De lei-

ders van alle voorlichtingsmiddelen dienen intusschen plaats hebbende gebeurtenissen of ontvangen gegevens in den geest van dit plan te behandelen, behoudens speciale instructies.

II. Subversieve voorlichting.

Scherp te scheiden vanden R.V.D., die hierdoor niet gecompromitteerd mag worden. Echter moet tusschen beide vormen contact bestaan.

Het best wordt dit contact gelegd voor urgente algemeene en voor islamietische zaken tusschen H.R.V.D. of Hoofd Politieke voorlichting en mij, voor regionale zaken van West Java met den Overste Santoso. Ook biedt de Vrijdagnorgen bijeenkomst gelegenheid tot coördinatie.

B. In bevrijd gebied.

Zie nota voor algemeene opzet.

I. Verschil. Het groote verschil met het door de republiek beheerschte gebied is:

1 dat het ambtenarscorps en de volkshoofden niet in dienst of in de macht der republiek zijn en dus, als regel kunnen bijdragen tot het uitdragen van het regeeringsstandpunt. Als regel! Want er zijn volkshoofden, die uitgesproken tegen de regeeringspolitiek zijn; ambtenaren en volkshoofden, die bevreesd zijn voor familie en vrienden onder republikeinsch gezag,

2 dat ook overigens persoonlijke voorlichting mogelijk is,

3 dat allerlei praktische voorlichting omtrent algemeene en regionale overheidsmaatregelen en aanwijzingen noodig en mogelijk is,

4 dat visuele voorlichting (ook film), toneel en zang, cultureele voorlichting in het algemeen uitvoerbaar is,

5 dat de politieke voorlichting kan (en moet!) worden gedragen door de werkelijkheid van het bestuur; dat werkelijke vrijheid kan (en behoort) te worden genoten door de burgerij.

6 dat een goed en efficient bestuur en reële sociaal economische (her)opbouw der Indonesische maatschappij, zooveel mogelijk door Indonesiërs, aldaar de beste voorlichting en propaganda zijn, terwijl het ontbreken daarvan door geen voorlichting valt goed te praten.

Uit het voorgaande volgt reeds dat het accent der voorlichting en ook hare middelen anders liggen.

Accent der voorlichting. Het accent moet niet liggen op bestrijding van of verweer tegen een tegenstander, doch op positieve voorlichting nopens rechten en plichten vanden burger in een democratischen staat, in politieke, economische en cultureele opvoeding en vóór alles in opwekken en begeisteren voor den gemeenschappelijken opbouw van het nieuwe Indonesië.

Middelen.

Het functionneeren van een bestuurs-apparaat en een volkshoofden-(in vele s treken zelfs een zelf bestuurs-) gezag vormt voor de voorlichting een krachtigen steun, maar ook een belemmering.

Dit apparaat en gezag zijn gewend aan de bevolking allerlei uit te leggen. Zij hebben vaak veel invloed.

Echter is de manier van voorlichting, vooral van Indonesische bestuursambtenaren, zelfbestuurders en volkshoofden, nog te veel wilsoplegging, "printah aloes". Zij gevoelen voor vaak vijandschap jegens buitenstaanders die politieke (ja soms zelfs die economische) voorlichting aan het volk geven, tenzij een dezer zóó sterk is dat zij het geraden achten met hem mede te gaan. Het is tekenend dat ik nog in 1940 scherp verzet van een resident tegen economische propaganda van den Landbouwvoorlichtingsdienst heb moeten breken.

Het is dus zaak:

a. B.B., zelfbesturen, volkshoofden voldoende in te lichten of te doen inlichten omtrent de Regeeringspolitiek om hen in staat te stellen juiste propaganda te voeren, waarbij zij hebben te zorgen dat deze in overeenstemming is met de regionale en locale mogelijkheden, behoeften, volksopvattingen

b. Hen, met de bijzondere diensten (D.V.G., L.V.D., V.D. enz.) in het bijzonder te gebruiken voor de regionale, praktische voorlichting op pag. 3 sub 3 bedoeld.

c. de politieke opvoeding van het volk te leggen in handen van volksleiders zelf. Dit zullen moeten zijn eerlijke en overtuigde personen, als regel buiten het eigenlijke gezags-apparaat, die echter met dit apparaat op voldoende goeden voet staan en gezag hebben zowel bij het volk als bij de gezagsdragers.

Deze lieden zullen ook medewerkers noodig hebben, die zij zelf zullen moeten kiezen en gedeeltelijk ook zelf opleiden. Terwijl technische opleiding voor radio, film e.d. centraal of aan plaatselijke regeeringsinstellingen zeer goed mogelijk is, dient men zeer voorzichtig te zijn niet tot "latihans" op zijn Japansch over te gaan. Ook in dit opzicht dienen wij zoms van Nippon en republiek te onderscheiden.

Wie deze voorlichters moeten zijn, welke hun positie dient te zijn, kan alleen lokaal of regionaal uitgemaakt worden. Echter is het noodzakelijk dat over die keuze met de in de nota vermelde centrale leiding overleg wordt gepleegd. De plaatselijke bestuursambtenaren en volkshoofden beschikken niet altijd over de kijk op de mogelijkheden of het inzicht in de politieke behoeften. Die centrale leiding kan uiteraard - in overleg met D.K. - gebruik maken van specialistische kennis. Men kan zich indenken, dat voor inschakeling van Indonesische politieke

figuren overleg met den heer Abdoelkadir nuttig kan zijn, over Chineezem met den heer Thio, over Islamietische voornamen met mij. Hoofdzaak is, dat zoo breed mogelijke lagen der maatschappij gecoördineerd deze voorlichting leveren en dat de Indonesische gemeenschap daarbij het gevoel heeft het zelf te doen.

Reeds dadelijk zal men plaatselijke (regionale) commissies uit alle bevolkingsgroepen moeten vormen om bijstand te verleenen in den radio omroep (Makassar, Koepang, enz.).

Dat men in het bijzonder ook met Christelijke en Islamietische leiders en met onderwijzers zal moeten werken voor de geestelijke en politieke opvoeding is vanzelfsprekend.

De uitvoering, en het geheel van persoonlijke, visueele en in het algemeen cultureele voorlichting zijn de saak der regionale diensten. De diensten van de staten springen bij met algemeene radio-omroep, voorts met toezicht en algemeene leiding, echter zonder bevelsverhouding. De centrale Regeering beperkt zich tot hulp en algemeene voorlichting en onthoudt zich van ingrijpen.

38
Alle Residenten Borneo en
de Groote Oost.-

Dinsdag 6. 11. 41.
zal hiernedeel
niet inspannen! zie p 2
midden!

o) voor iedere residentie
in te vullen

Hiernevens bied ik UHEdG. aan o) exemplaren van
een zevental korte uiteenzettingen nopens politieke grond-
begrippen bestemd voor de voorlichting van de bevolking.
Een der omstandigheden, welke de vestiging van recht en orde
en van een rechtsstaat bemoeilijken, is dat op groote schaal
ontwrichtende en gevaarlijke propaganda wordt gemaakt, waar-
bij aan allerlei termen een bedenkelijke onjuiste beteeke-
nis wordt gegeven zonder dat daartegenover een doelbewuste
en systematische politieke volksopvoeding in juisten zin
staat.

Het is dan ook van het grootste belang, dat een zoo-
danige volksopvoeding terstond ter hand genomen wordt. Ik
doe een beroep op UHEdG. daaraan groote aandacht te schenken
en te doen schenken en de ambtenaren en volkshoofden in Uw
gewest er aan te doordringen, dat de wereld gebeurtenissen en
actie van andere zijde (men denke b.v. aan communistische
propaganda, welke niet geheel belet kan worden) aan iedere
mogelijkheid de bevolking in politieke onwetendheid en on-
verschilligheid te laten een einde heeft gemaakt.

Het spreekt vanzelf dat het Binnenlandsch Bestuur den
zelf
tijd mist deze voorlichting en volksopvoeding te geven.
Bovendien heeft niet ieder daartoe aanleg. Het is dus zaak
in iedere onderafdeeling, in ieder zelfbestuur te zoeken
naar krachten, die op eenvoudigste wijze de begrippen, waaraan
het gaat, kunnen uitdragen en verklaren. Mondelinge voorlich-
ting is onmisbaar. Afgescheiden van het feit, dat juist de
extremistische pembontakan van Soetomo door de radio in
vele gebieden beter te verstaan is dan die van Nederlandsche
of officieele republikeinsche zijde, is het aantal luisteraar
gering en gevaar voor misverstaan en misverstand groot.
Ook gedrukten kunnen onmogelijk het gesproken woord ver-
vangen, vooral niet de gelegenheid door vragen verheldering

/n.l.

39

te krijgen en misverstanden weg te nemen.

Deze krachten kunnen zijn instellingen, vereenigingen, scholen, zoowel als personen, particulieren niet minder dan ambtenaren. Van de locale omstandigheden en verhoudingen en van de vraag welke geschikte personen zich beschikbaar willen stellen hangt de oplossing af. Ieder verantwoordelijk zelfbestuurder, ambtenaar of volkshoofd zal dit voor zijn kring zoo goed mogelijk moeten beoordeelen.

Wel kunnen algemeene richtlijnen gegeven worden. De eerste is: vooral niet bevreesd te zijn ook politieke figuren en organisaties in te schakelen. Wie in deze tijden geen risico's wil loopen verspeelt iedere goede kans en laat zich op den duur de leiding ontglippen. Men kan er op rekenen dat eerlijke, waarlijk democratisch voelende politieke leiders, ook indien zij sterk nationalistisch, zelfs in beginsel republikeinsch zijn, de overheid in een objectieve en ernstig bedoelde politieke volksopvoeding kunnen ontmoeten. Immers ook voor hen moet het duidelijk zijn, dat de politieke onwetendheid van het volk dit voor allerhande onbegrepen leuzen vatbaar maakt en voor de vestiging van een krachtige welvarende staat een belemmering is.. Het is denkbaar, dat samenwerking op dit gebied tot beter onderling begrip en positiever, constructiever instelling aan Indonesische nationalistischen kant kan leiden. Bovendien zijn ook deze leiders lang geïsoleerd geweest en kan het U hiermede toegezonden basismateriaal bij hen breeder en zuiverder begrip wekken.

In de tweede plaats dient gepoogd te worden bij de onderwijzers, liefst ook particuliere en bij de godsdienstleraren, Islamitische evengoed als Christelijke, de belangstelling voor dit werk te ^{wekken} maken. Hun aanraking met de jeugd, die in de tegenwoordige omstandigheden de meeste zorgen geeft, maakt hun medewerking welhaast onmisbaar.

Ook sociale, economische en vooral ^{jeugd} gezegd vereenigingen (b.v. de padvinderij) kunnen een belangrijke rol spelen.

Ook in dit opzicht dient eenig risico, waar noodig aanvaard

te worden. Juist omdat het basismateriaal volstrekt objectief gehouden is, zal bij kennisneming daarvan en werken daarmee begrip voor de menselijke grondrechten, het wezen en de grenzen van democratie, de begrenzingen van vrijheid, de groei van de menschheid naar interdependance als hogere vorm dan independance, en naar "one world" kunnen ontstaan en zonder weerstand aanvaard worden.

Uit het voorgaande blijkt tenslotte, dat het basismateriaal in de eerste plaats bestemd is voor de voorlichters. Zij zullen bij gebruikmaking daarvan uiteraard hun uiteenzettingen moeten afstemmen op hun gehoor en moeten kleuren met sprekende voorbeelden uit de locale sfeer. De gelegenheid voor het stellen van vragen moet daarna de locale behoefte aan voorlichting aan het licht brengen. Echter biedt het materiaal hun een basis voor hun uiteenzettingen en kunnen zij daarop terugvallen. Tenslotte is het bijzonder nuttig, indien de voorlichters na een uiteenzetting over een bepaald onderwerp een aantal exemplaren van het daarover handelende pamflet uitdeelen om zodoende blijvende samenwerking van het gesproken woord te verzekeren. Derhalve zullen zij, behalve over een of meer exemplaren gebundelde pamfletten, over een voldoende voorraad losse exemplaren moeten kunnen beschikken.

De hierbij gevoegde pamfletten behandelen:

Vrijheid

Democratie

De "four freedoms"

Vrijheid van eeredienst

Vrijheid van meening en meeningsuiting

Volksvertegenwoordiging

Volkssouvereiniteit.

Dit geschiedt uit democratischen gezichtshoek. Totalitaire stelsels, ook het communisme, worden onomwonden aan de kaak gesteld. Excessen, terreur, intimidatie, roof, vernieling worden gegeesfeld, waarbij niet is nagelaten er den nadruk op te leggen dat een volk niet merdeka is, zoolang zoodanige excessen voorkomen.

excessen voorkomen.

Het ligt in het voornemen spoedig een verdere reeks o.m. behandelend internationale verhoudingen, de U.N.O., economische onderwerpen i.h.b. het belang van maximale productie enz. samen te stellen. Gaarne zal rekening gehouden worden met verzoeken van voorlichters en publiek bepaalde onderwerpen te behandelen.

UHedG. gelieve dergelijke verzoeken spoedig door te geven.

Een korte richtlijn voor de hanteering van het basismateriaal in modern-maleisch (bahasa Indonesia) wordt hier nevens medegezonden.

Ten overvloede merk ik op, dat bij de politieke voorlichting nauwe samenwerking met de organen van den R.V.D. en andere overheidsvoorlichtingsorganen (vooral ook economische) geboden is.

Tenslotte wordt aangeteekend, dat de Volksvoorlichtingsdienst wel t.z.t. door negara's en daeraks zal worden overgenomen. De tijd dringt echter te zeer, de gevaren in uitstel gelegen zijn te groot, om daarop te kunnen wachten.

Ik verzoek UHedG. dan ook aan de hand van de hooger gegeven richtlijnen de politieke voorlichting terstond te doen aanvatten en mij voor 1 Maart 1947 mede te deelen watterzake in Uwe residentie is verricht.

Algemeene Regeeringscommissaris Borneo
en Groote Oost,

42

35

KETERANGAN OENTOEK AHLI PENERANGAN.-

Maksoednja karangan2 "Penerangan Politik Rakjat" dipakai sebagai alat oentoeik sekalian badan dan orang jang toeroet mendidik rakjat dalam pengertian politik.

Pendidikan politik rakjat itoe amat penting pada djaman ini. Seperti terseboet dalam karangan P.J.M. Soetan Sjahrir "Perdjoeangan Kita", sebabnja rakjat dan choesoensja pemoeda gampang dipengaroehi oleh roh djepang jaitoe, bahwa dahoeloe pendidikan politik amat koerang dan faham2 demokrasi amat tipis dikalangan rakjat. Sekarang pantjaroba, djaman perobahan jang tjepat sekali. Bagaimana rakjat Indonesia dapat mengerti, menjokong dan memperkoeatkan pembangoenan dan pembaroean Indonesia jang merdeka dan demokratis djikalau beloem mengetahoei dasar2 dan batas2 demokrasi dan kemerdekaan?

Negara Sarekat Indonesia setjepatnja haroes mendjadi anggauta Perse-rikatan Bangsa2, sebolehnja sebeloemnja tanggal 31 December tahoen 1948. Bagaimana Indonesia bisa mendapat kedoedoekan jang sepadan dengan besarnya dan keboedajaanja oempama rakjatnja beloem mempoenjai pengertian politik?

Jang diboetoeikan soeatoe negara merdeka jang pendoeoeknja semoea be-kerdja dngan giat dan insjaf serta merasa tanggoeng djawab oentoeik memak- moerkan, memadjoekan dan memperkoeatkan negaranja. Bagaimana bisa terhasil tjita2 soetji ini djikalau rakjat terbanjaknja masih boeta toeli dalam hal politik?

Teranglah bahwa semoea pendoeoek Indonesia jang merasa tanggoeng dja- wab atas nasib Indonesia dan rakjatnja mempoenjai kewadjiban jang amat pen- ting. Zaman genting! Masa sempit! Rakjat kita berboedi baik, tetapi amat ketinggalan dalam pengetahoean politik. Marilah kita, pendoeoek Indonesia, baik pegawai negeri maoepoen preman, dan perkoempoelan2 dan organisasi, baik politiek, maoepoen sosial, ekonomi, pendidikan dan keboedajaan, ber- oesaha sekoeat-koeatnja, soepaja dalam masa jang pendek rakjat kita bisa mendapat pengertian politik jang tjoekoop, soepaja rakjat bisa memegang koeasa tertinggi setjara demokratis dan negara dan bangsa kita bisa menda- pat kedoedoekan jang pantas ditengah bangsa2 sedoenia.

Memberi penerangan dan pendidikan politik pada rakjat tidak tjoekoop dengan karangan atau radio. Perloe diadakan djoega dengan lesan. Sebab pe- ngetahoean, pengertian dan kegiatan rakjat berbeda2. Hanja dengan penerangan lesan moengkinlah perhoeboengan rapat antara rakjat dan ahli penerangan. Jang memberi penerangan itoe bisa menjesoeaikan penerangannya pada penger- tian hadlirin dan pada keadaan ditempat dimana ia berpidato. Antara lain haroes ia memakai misal dan peroempamaan jang diambil dari keadaan ditempat itoe, dari kehidoepan sehari-hari dan dari perkataan dongeng dan tjerita rak- jat sendiri.

Sebab itoe karangan Penerangan Politik Rakjat hanja dimaksoedkan men- djadi alat atau dasar penerangan, jang memperingatkan dengan objectief roe- pa2 kenjataan (feiten). Ahli penerangan haroes meloeaskan isinja dalam pi- datonja dan haroes menjesoeaikkannya dengan keadaan ditempat dimana ia bitjara.

Amat penting bahwa pidato2 selaloe diboeat ringkas. Pakailah bahasa dan perkataan jang seterang-terangnya, jaitoe boekan bahasa "loehoer" atau per- kataan2 asing jang beloem dierti oleh oemoem! Sebisa-bisanja pakailah perka- taan2 dan bahasa biasa ditempat itoe!

Pada achirnja pidato baiklah kesimpoelan2 dari pidato diperingatkan dengan ringkas.

Terpenting sekali, sesoedahnja pidato, poeblik diberi kesempatan seloeas- loeasnja oentoeik bertanja. Pertanjaan2 jang menerangkan pada ahli penerangan apa tjita2, angan2, keboetoean, tjoeoriga2, dan kesoeshan2 rakjat dan poela dalam hal mana rakjat bingoeng atau beloem mengerti.

Pertanjaan2 wadjib didjawab dengan amat sabar dan haloes. Sekali2 djangan merasakan pada jang bertanja, bahwa ia bodoh atau bingoeng atau tidak bisa menerangkan pikirannya. Djikalau kita dapat pengadjaran lebih tinggi dari pada rakjat hal itoe mewadjibkan atas kita kesabaran dan kesopa- nan. Pertjoema penerangan kita kalau tidak terbit dari hati jang belas, ka- sihan dan tjinta. Selaloe kita haroes menolong pada sipenanja akan menerang- kan maksoednja. Kita haroes mendjawab dengan sedjelas-djelasnja. Djika ia tidak sopan santoen baik kita memperingatkan pada bahwa kesopanan kita patoet dibalas dengan kesopanan djoega.

Selaloe kita wadjib mendjawab dengan djoedjoer. Kalau kita tidak bisa membalas soeatoe pertanjaan djangan kita maloe mengakoei. Membalas kira2 sa- dja ada bahajanja. Oempama kita keliroe - ja kita hanja manoesia! - kita

bisa meroesaki kepertjajaan rakjat pada kita.

Dalam penerangan jang kita berikan pada oemoem itoe (jaitoe boekan di rapat jang diatoer oleh partai atau golongan, tetapi pada penerangan oemoem) haroes kita bitjara dengan objectief, meskipun kita toeroet soeatoe partai atau golongan.

Djangan kita terdjeroemoes kedalam perselisihan partai, tetapi selaloe kita mengoepas so'al2 dan pertanjaan dengan objectief itoe.

Baiklah sesoedahnja pidato dan pertanjaan selesai karangan2 jang dibi-tjarakan dibagikan pada siapa jang soeka soepaja mendjadi peringatan.

Kiranja pergaoelan dan pemitjaraan dengan pemoeke2 dan pemimpin2 rak-jat akan lebih berhasil lagi dari rapat oemoem.

Hendaklah ahli penerangan seringkali bertemoe dan berkoempoel dengan mereka, sendirian atau dengan orang sedikit. Tentoe sadja pemoeke2 dan pe-mimpin2 haroes diberikan karangan2 ini.

Diandjoerkan pada ahli penerangan soepaja sebisnja selaloe berdjabat tangan dengan pers dan wartawan2 begitoe djoega dengan kantor2 penerangan pemerintah.

/ rapat
